

HUS-YHTYMÄN KOMMENTIT SOTE:N ASIAKASTIETOJEN KÄSITTELYSTÄ ANNETUSTA HE:STA (HE 246/2022 VP)

16.1.2023

Teppo Heikkilä, hallintoylilääkäri

YLEISET KOMMENTIT

Kyseessä on sekä asiakkaiden ja potilaiden oikeuksien että palvelujärjestelmän toiminnan kannalta erittäin merkittävä laki. HUS-yhtymä kannattaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä sääntelevän lainsäädännön kehittämistä.

Nyt annetussa esityksessä on kuitenkin lukuisia puutteita, jotka sekä vaarantavat asiakkaiden ja potilaiden oikeuksia että vaikeuttavat huomattavasti palvelujärjestelmän toimintaedellytyksiä.

HUS-yhtymä ei kannata nyt annetun hallituksen esityksen hyväksymistä. Jää valiokunnan harkittavaksi, onko tarvittavia muutoksia mahdollista tehdä Eduskuntakäsittelyn aikana, vai tulisiko ehdotus palauttaa jatkovalmisteluun.

HE:N SUHDE UUDENMAAN ERILLISRATKAISUUN

Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä Uudenmaan erillISRatkaisun huomiointiin lakiehdotuksessa, jotta uusimaalaiset asiakkaat ja potilaat olisivat yhdenvertaisessa asemassa muuhun Suomeen nähden.

HUS on nostanut asiaa esiin useaan kertaan sotepe-uudistuksen valmistelun aikana, ja myös StV on ottanut asiaan kantaa aikaisemmissa mietinnöissään

- Erityisesti terveydenhuoltolain 9 §:n mukaisen yhteisrekisterin kumoaminen ja korvaaminen väliaikaisella sääntelyllä

HE:N SUHDE UUDENMAAN ERILLISRATKAISUUN

Keskeinen ongelma vaikuttaa olevan osan STM:n virkamiehistä virheellinen käsitys HUS-yhtymän järjestämisvastuusta

- Uusimaa-lain 4 §:n suhde Uusimaa-lain 5 §:ään ja 9 §:ään -> HUS-yhtymällä on sille osoitetuissa tehtävissä tosiasiallinen, ei toissijainen, järjestämisvastuu
- -> Uudellamaalla tilanne muistuttaa erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon yhteistyön järjestämisen osalta huomattavasti enemmän vanhaa sairaanhoitopiirirakennetta kuin nykyistä hyvinvointialuerakennetta
- -> Edellyttää aikaisempaa vastaavaa sääntelyä myös tiedon liikkumisen osalta, jotta uusimaalaiset asiakkaat ja potilaat olisivat yhdenvertaisessa asemassa muuhun Suomeen verrattuna

HE:N SUHDE UUDENMAAN ERILLISRATKAISUUN

HUS-yhtymä esittää, että asiakastietolakiin lisätään säädös, jonka mukaisesti Uudenmaan hyvinvointialueiden, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän potilastietojen käsittely tapahtuisi samalla periaatteella kuin muilla hyvinvointialueilla

- -> Säännös, jonka mukaan perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä ei tarvita luovutuslupaa, eikä potilailla olisi mahdollista tehdä luovutuskieltoa
- Jos lainsäätäjä ei katso tätä mahdolliseksi, tulisi minimissään soteuudistuksen toimeenpanolain väliaikaisena voimassa olevan 64 a §:n mukainen säännös sisällyttää asiakastietolakiin toistaiseksi voimassa olevana.

KANTA-PALVELUJEN ENSISIJAISUUS

Lakiesityksen mukaan tiedonsaantioikeus toteutetaan ensisijaisesti valtakunnallisten tietojärjestelmäpalvelujen (Kanta-palvelut) välityksellä

Kanta-palvelut eivät sisällöllisesti eivätkä toiminnallisesti ole tällä hetkellä sillä tasolla, että tällaista vaatimusta olisi mahdollista sisällyttää lainsäädäntöön ilman asiakas- ja potilasturvallisuuden merkittävää vaarantamista

- Kanta-palveluihin eivät tallennu kaikki hoidon yhteydessä laadittavat tiedot
- Kanta-palvelujen tiedot eivät ole ajantasaisia esimerkiksi päivystys- tai muuten kiireisissä tilanteissa
- Uudellamaalla tulee jatkossakin toimimaan useita eri rekisterinpitäjiä, joiden välillä on jo nyt käytössä ratkaisuja, joilla voidaan välittää huomattavasti laajempaa tietosisältöä eri palvelunantajien välillä, kuin mitä Kanta-palvelut nyt tai lähitulevaisuudessa tukevat.

-> HUS-yhtymä ei kannata sääntelyä Kanta-palvelujen ensisijaisuudesta tietojen välittämisessä. Sääntely huonontaisi nykytilannetta Uudellamaalla

HALLINNOLLINEN TAAKKA JA TALOUDELLISTEN VAIKUTUSTEN ARVIOINTI

Lakiesityksen toiminnallisia ja taloudellisia vaikutuksia ei ole arvioitu riittävästi.

Annettu ehdotus lisää merkittävästi palvelunantajien hallinnollista taakkaa. Erityisesti tämä koskee Uttamaata, jonka erillISRatkaisua ei ole riittävästi huomioitu esityksessä.

Palvelunantajille aiheutuu huomattavia kustannuksia uuden lainsäädännön asettamien vaatimusten aiheuttamista tietojärjestelmämuutoksista, ammattilaisten kouluttamisesta ja uusien toimintamallien käyttöönotosta sekä asiakkaiden informoinnista

-> Näihin liittyviä hallinnollisia vaikutuksia ja kustannuksia ei tässä ehdotuksessa ole huomioitu käytännössä lainkaan

Huomioiden mm. sotepe-uudistuksen aiheuttamat valtavat tietohallinnon muutuskustannukset, kyseessä on lainvalmistelun erittäin vakava puute

YLEISESTI SOTE-LAINSÄÄDÄNNÖN KEHITTÄMISESTÄ

HUS-yhtymä haluaa myös yleisemmin kiinnittää huomiota pyrkimykseen säätää sosiaalihuollon ja terveydenhuollon substanssista yhdessä yhteisessä laissa.

Vaikka ajatus sinällään onkin hyvä, tämä on osoittautunut käytännössä haastavaksi.

- Esimerkiksi itsemääräämisoikeuslainsäädännön valmistelu on epäonnistunut useampaan kertaan, koska kaikkien sosiaalihuollon asiakkaiden ja terveydenhuollon potilaiden erilaisten tilanteiden huomioiminen yhdessä yhteisessä kaiken kattavassa lainsäädännössä ei ole osoittautunut mahdolliseksi.
- Ongelma on koskenut pienemmässä määrin myös muita lakiehdotuksia, esimerkiksi hallituksen esitystä sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaiksi (HE 299/2022 vp). Vastaavaa haastetta esiintyy myös nyt käsittelyssä olevassa lakiehdotuksessa.

HUS-yhtymä kehottaakin vakavasti harkitsemaan sosiaalihuollon ja terveydenhuollon substanssilakien pitämistä jatkossakin erillisinä.